

Innst. S. nr. 178

(2000-2001)

Innstilling fra kommunalkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, Per-Kristian Foss og Erna Solberg om å åpne for større arbeidsinnvandring og forenkle saksbehandlingen av arbeidstillatelser og forslag fra stortingsrepresentanten Lars Sponheim om arbeidsinnvandring til Norge fra land utenfor EØS-området

Dokument nr. 8:4 (2000-2001) og forslag oversendt fra Stortinget 11. oktober 2000

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

I Dokument nr. 8:4 (2000-2001) fremmes følgende forslag:

I

Stortinget ber Regjeringen utarbeide regler som snur prinsippet om at utlendinger i utgangspunktet ikke har adgang til å flytte til Norge og ta arbeid her, slik at enhver som er sikret fast arbeid, underhold og bolig får arbeidstillatelse etter dagens regler.

II

Stortinget ber Regjeringen utarbeide regler som åpner for at utlending kan søke om arbeidstillatelse fra Norge, dersom vedkommende ikke mottar annen offentlig støtte.

III

Stortinget ber Regjeringen utarbeide regler som gir utlendinger som har studert i Norge adgang til å søke arbeidstillatelse i Norge etter de samme regler som andre utlendinger.

IV

Stortinget ber Regjeringen utarbeide en forenklet søknadsprosedyre for arbeidsinnvandring som gir arbeidsgivere mulighet til å utstede arbeidstillatelser dersom vilkårene i loven er oppfylt."

Som bakgrunn for forslagene som fremmes i dokumentet, viser forslagsstillerne til at økt arbeidsinnvandring er viktig for å utnytte potensialet som ligger i globaliseringen, samtidig som det er nødvendig å øke tilgangen på arbeidskraft.

Til tross for at det i 1999 var 1 940 000 arbeidstakere i Norge, så viser undersøkelser fra Aetat at norske bedrifter i 2000 mangler 35 000 arbeidstakere. Det er behov for alt fra ufaglært til høyt utdannet arbeidskraft.

Det er flere faktorer som vil påvirke behovet for arbeidskraft; den faktiske pensjonsalderen, omfanget av personer på sykestrygd og uføretrygd, gjennomstrømning i utdanningsvesenet og fødselstallene i årene fremover. I tillegg til å sette inn tiltak på disse områdene har blant annet Statistisk sentralbyrå og Arbeidsmarkedetsetaten pekt på behovet for å øke arbeidsinnvandringen for å dekke Norges behov for arbeidskraft. Norske kommuner har rapportert om behov for 10 000 nye helsearbeidere innen 2002. Deretter vil behovet bare øke ytterligere, som en konsekvens av store helsereformer, bedre behandlingstilbud og en økende eldrebølge. Når Norge har tatt ut det meste av arbeidsreservene, må arbeidsinnvandring økes for å løse kommunenes behov for arbeidskraft innen omsorgssektoren.

I dag er det strenge krav som må være oppfylt for at utenlandske statsborgere som ikke kommer fra EØS-området skal få arbeidstillatelse. Siden 1975 har Norge hatt en begrenset og regulert innvandring til Norge. Dette innebærer at utlendinger ikke kan flytte til Norge og ta arbeid her, med mindre utlendingen oppfyller vilkårene i en av unntaksbestemmelsene. Alle utlendinger som har til hensikt å ta arbeid eller drive egen virksomhet må ha arbeidstillatelse.

Høyre mener at det er behov for en omlegging av arbeidsinnvandringen med en generell liberalisering og forenkling. Høyre mener at i utgangspunktet bør alle som er sikret fast arbeid og bolig i Norge få arbeidstillatelse, dersom det ikke foreligger andre omstendigheter etter utlendingsloven som vil gi grunn

til å nekte utlending adgang til riket, som for eksempel dom for alvorlig kriminalitet, at de utgjør en sikkerhetsrisiko eller mangler gyldig pass eller andre reisedokumenter.

Etter Høyres mening bør det være opp til den enkelte arbeidsgiver å vurdere om den kompetanse som en utenlandsk statsborger besitter er tilstrekkelig. Høyre vil derfor foreslå å fjerne hele kravet om at vedkommende skal ha fagutdanning eller spesielle kvalifikasjoner for å få arbeidstillatelse. Dette er den enkelte arbeidsgiver bedre egnet til å vurdere enn offentlige myndigheter.

Høyre mener videre at det bør være opp til den enkelte bedrift selv, ikke offentlige myndigheter, å vurdere om en ansettelse er nødvendig. Høyre vil derfor foreslå å fjerne kravet om at kompetansen skal være nødvendig.

I dokumentet vises det til at slike endringer vil gjøre saksbehandlingen i UDI langt enklere og mindre tidkrevende. Dette betyr at det frigjøres kapasitet til andre viktige oppgaver, slike som raskere behandling av asylsaker.

Høyre mener det er riktig å gi de utlendinger som kommer til Norge og tar arbeid rett til permanent opphold på sikt. Etter dagens regler kreves det normalt tre års sammenhengende opphold i Norge på grunnlag av arbeidstillatelse for å få bosettingstillatelse. Høyre mener at denne regelen bør opprettholdes. Kravet om 3 år er et viktig hinder for at ordningene med arbeidsinnvandring kan misbrukes. Samtidig som det gir innvandrere som tar sikte på å bosette seg i Norge på permanent basis en rettighet etter en viss tid.

Etter dagens regelverk er det et krav at arbeidsgiver ikke kan finne innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS-området til å besette stillingen. Høyre ønsker ikke å fjerne dette kravet, men det må presiseres at kravet ikke kan praktiseres strengt. Det bør for eksempel være tilstrekkelig at arbeidsgiver har utlyst stillingen og kontaktet arbeidsformidling, uten å ha lyktes med å skaffe arbeidskraft innen rimelig tid.

Det er i utgangspunktet en forutsetning at personer som har fått oppholdstillatelse for å studere i Norge skal vende tilbake til sitt hjemland etter endt utdanning. Deretter må han/hun ha oppholdt seg i utlandet i minst fem år før vedkommende kan søke om arbeidstillatelse i Norge. Det er kun få unntak fra denne hovedregelen. Hensikten med denne regelen er at godt utdannede personer for eksempel fra u-land skal vende hjem og bidra i fellesskapet i hjemlandet. Dessverre er dette sjelden tilfelle. I stedet for å reise hjem, reiser mange til andre land i den vestlige verden for å ta seg arbeid der. Dette er i mange tilfeller personer med høy utdanning, gode norskkunnskaper og kjennskap til norsk kultur og samfunnsliv. De vil være ressurspersoner og attraktive for norsk næringsliv. Høyre ønsker derfor å oppheve det strenge forbudet på dette området. Studenter bør behandles som alle andre utlendinger utenfor EØS-området som søker jobb fra Norge eller hjemlandet.

Etter dagens regelverk er det et krav om at arbeidstillatelse skal søkes fra utlandet. Høyre ønsker ikke å oppheve denne regelen, da dette ville åpne for et mulig misbruk som vil undergrave asylinstituttet. Høyre mener likevel at reglene bør liberaliseres. Dersom en utlending reiser til Norge på egen regning på for eksempel turistvisum bør ikke vedkommende være hindret fra å søke arbeidstillatelse mens han/hun oppholder seg i riket. Høyre vil derfor foreslå at det åpnes for at utlending kan søke arbeidstillatelse også når han/hun oppholder seg i Norge, så lenge vedkommende ikke mottar annen offentlig støtte.

Høyre har tidligere fremmet forslag om økte budsjettmidler til UDI for å behandle søknadene raskere, men i tillegg til dette er det nødvendig med forenklinger i søknadsprosessen. Høyre vil derfor foreslå følgende forenkling:

Det innføres en ordning hvor arbeidsgivere får anledning til å utstede arbeidstillatelser. Den enkelte arbeidsgiver søker da UDI om et antall arbeidstillatelser, som arbeidsgiver så disponerer. UDI vurderer da om den enkelte arbeidsgiver oppfyller kravene etter utlendingsloven med forskrifter. Arbeidsgiver må da dokumentere at kravene til underhold og bolig kan oppfylles. Dersom vilkårene er oppfylt får arbeidsgiver utstedt et antall arbeidstillatelser som han/hun disponerer. Når utlendinger blir ansatt, plikter arbeidsgiver å underrette utlendingsmyndigheten om hvem som får tillatelsen. Utlendingsmyndigheten har da en gitt frist til å komme med innsigelser, for eksempel en måned. Dersom det ikke reises innsigelser er arbeidstillatelse gitt. Innsigelser som Utlendingsmyndigheten kan reise er for eksempel at vedkommende ikke oppfyller vilkårene i utlendingsloven §§ 27-29, som stiller krav om at utlending ikke må ha blitt dømt for alvorlig kriminalitet, mangle pass eller andre gyldige reisedokumenter.

Etter § 5 i utlendingsloven skal Stortinget godkjenne hovedprinsippene for regulering av innvandring, mens det er Kongen som gir forskrift om reguleringen. Høyre ønsker derfor å gi klart uttrykk for at det bør ligge andre hovedprinsipper til grunn for dagens arbeidsinnvandring.

Denne innstillingen behandler også følgende forslag som komiteen har fått oversendt fra Stortinget 11. oktober 2000, fremsatt av representanten Lars Sponheim på vegne av Venstre:

"Stortinget ber Regjeringen om å legge frem praktiske forslag for arbeidsinnvandring til Norge fra land utenfor EØS-området innen 1. januar 2001. Forslagene skal sikre både faglært og ufaglært arbeidskraft, der dette er nødvendig i ulike bransjer og virksomheter og i ulike deler av landet. Tiltakene skal bygge på at de som kommer hit har sosiale rettigheter og plikter, som tilsvarer det andre i Norge har. Ordningene skal være konjunkturuavhengige og også kunne gi grunnlag for fast bosetting. Ordningene skal være oversiktlige både for dem det gjelder og berørte virksomheter. Hensikten

er å få raske resultater for å dekke opp viktige velferds- og verdiskapningsoppgaver i Norge."

2. KOMITEENS MERKNADER

2.1 Generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Berit Brørby, Odd Eriksen, Aud Gaundal, Einar Johansen og Kari Manger, fra Kristelig Folkeparti, Anita Apelthun Sæle og Ivar Østberg, fra Høyre, Sverre J. Hoddevik og Erna Solberg, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Lodve Solholm, fra Senterpartiet, Magnhild Meltveit Kleppa, og fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, viser til forslagene som tas opp. Komiteen har merket seg at det er stor offentlig interesse knyttet til spørsmålet om dekning av arbeidskraftbehovet i Norge i fremtiden.

Komiteen viser til at i forbindelse med arbeidet med forslagene har komiteen innhentet opplysninger fra andre land gjennom en komitéreise, samt arrangert åpen høring i Stortinget 19. februar 2001. Komiteen vil vise til referatet fra den åpne høringen, som gir god innsikt i alle sider av saken. Referatet er vedlagt innstillingen. Komiteen vil peke på at det i mange bransjer er og vil bli mangel på arbeidskraft. Komiteen vil i den forbindelse vise til brev fra Arbeids- og administrasjonsministeren til komiteen 26. februar 2001 (vedlagt) hvor det framgår at det

"i dag ikke er tilstrekkelig arbeidskraft i Norge til å dekke etterspørselen fra arbeidsgiverne. Dette er uheldig for den enkelte bedrift og for norsk økonomi generelt. Det kan også være et problem for de i Norge som er arbeidsledige, for eksempel hvis mangel på nøkkelpersonell med spesiell kompetanse skaper flaskehalser som gjør at bedriftene heller ikke oppretter andre stillinger som ikke krever slike kvalifikasjoner.

Regjeringen legger stor vekt på å føre en politikk som bidrar til at de innenlandske arbeidskraftressursene blir best mulig utnyttet."

Komiteen er enig i dette.

Komiteen vil i den forbindelse peke på at det er et paradoks at det likevel er mange tusen arbeidsledige i Norge i dag, og at ledigheten er opptil tre ganger høyere blant ikke-vestlige innvandrere. Komiteen mener det er viktig å mobilisere innenlandske arbeidskraftreserver, inkludert grupper med høy andel ledige, grupper med innvandrerbakgrunn med lav andel sysselsatte, og/eller de mange som ikke får brukt sin kompetanse i jobben.

Komiteen viser også til at det vil være et mål å redusere det alt for høye sykefraværet og den økte uføretilgangen. Dette vil bidra til å frigjøre ytterligere arbeidskraft.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil i tilknytning til dette vise til Budsjett-innst. S. nr. 5 (2000-2001), hvor det blant annet understrekes følgende:

"Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil understreke viktigheten av spesielle arbeidsmarkedstiltak for yrkeshemmede og langtidsledige. Innenfor disse gruppene finnes et stort arbeidskraftpotensiale som vil bidra til både økt livskvalitet for de det angår og til økt arbeidskrafttilgang for samfunnet. Disse medlemmer er kjent med at flere av dem som i dag arbeider deltid, ønsker å utvide eget arbeidsomfang. Disse medlemmer vil understreke det potensiale av arbeidskraft som dette representerer og hva en forsterket innsats overfor disse kan bety. Det er også grunn til å peke på de mange eldre arbeidstakere som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet igjen til tross for at de har full arbeidskapasitet."

Flertallet er enig i at dette er viktige premisser i arbeidet med arbeidsinnvandring som ett av flere sysselsettingspolitiske virkemidler.

Komiteen vil understreke at det kan være et problem at eldre arbeidstakere tidligere og tidligere støtes ut av arbeidslivet. Dette er en meget beklagelig utvikling som en må ta på alvor, og om nødvendig iverksette tiltak i forhold til. Det er helt nødvendig at alle som vil og kan jobbe er ønsket på arbeidsmarkedet og ikke støtes ut. Nasjonale tiltak for å stimulere arbeidstakere til å stå i arbeid vil etter komiteens vurdering avhjelpe problemet med manglende arbeidskraft noe.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser i denne sammenheng til den seniorpolitiske satsingen som Regjeringen har igangsatt gjennom "Senter for Senior Planlegging" og i samarbeid med partene i arbeidslivet og berørte departementer.

Flertallet vil peke på at det er viktig å se på muligheten for å få et regelverk som i sterkere grad enn i dag gjør det mulig å kombinere arbeid og trygd. Det er også viktig å tilrettelegge bedre for funksjonshemmede i arbeidslivet.

Flertallet vil vise til at arbeidsinnvandring må sees som et supplement til anvendelsen av de innenlandske arbeidskraftressursene (jf. brevet fra arbeids- og administrasjonsministeren av 26. februar 2001), hvor behovet er knyttet til enkelte sektorer og yrker, der det faktisk er mangel på arbeidskraft.

Flertallet er av den oppfatning at det fremover vil være spesielt viktig å mobilisere alle grupper for å motvirke knappheten på arbeidskraft og ser behovet for en helhetlig sysselsettingspolitikk. Parallelt med en aktiv arbeidsmarkedspolitikk, er det behov for å se på andre måter å mobilisere arbeidskraft på i Norge.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil igjen understreke at eventuelle nye tiltak ikke må gå utover dem som i dag har en redusert arbeidsevne og heller ikke dem som i dag er helt eller delvis arbeidsledige. Eventuelle nye tiltak må utarbeides på en slik måte at de ikke er med på å undergrave de generelle arbeids- og lønnsbetingelsene i Norge. Det vil etter dette flertallets mening være helt nødvendig å knytte klare vilkår opp mot rekruttering fra utlandet, for best å ivareta samfunnspolitiske målsettinger innelands.

Dette flertallet mener det er behov for å se på arbeidsinnvandring i et helhetlig politisk perspektiv. Nasjonale reformer som fødselspermisjon, barnetrygd og en god barnehagepolitikk, som gjør det mulig for småbarnsforeldre å både være i jobb og ha små barn, stimulerer flere grupper til å være i arbeid. Dette flertallet vil vise til at fødselstallet i mange land med svake rettigheter for foreldre synker, mens en i Norge har vært bevisst på å legge til rette for at det skal være mulig å ha små barn og være i jobb. I dette perspektiv er god familiepolitikk også god sysselsettingspolitikk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Regjeringen ved kommunal- og regionalministeren og arbeids- og administrasjonsministeren, på en pressekonferanse 21. mars 2001 la fram en rekke forslag til oppmyking og forenkling av regelverket for arbeidsinnvandring, på bakgrunn av det arbeid som er omtalt i vedlagte brev til kommunalkomiteen fra kommunal- og regionalministeren av 9. november 2000 og 20. februar 2001. Flertallet viser til at UDI allerede i vår vil sette i verk forenklinger innenfor eksisterende regler og fullmakter, at departementet vil utforme nye forskriftsbestemmelser, og at det vil bli fremmet forslag om lovendring der dette er nødvendig. Flertallet er også kjent med at problemstillinger i tilknytning til arbeidsinnvandring vil bli behandlet i Regjeringens langtidsprogram som legges fram våren 2001. Flertallet vil komme tilbake til disse problemstillingene ved behandlingen av det dokumentet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at det i en rekke kommuner er flyktninger og asylsøkere som har arbeid i det lokale næringsliv før de har fått svar på sin søknad om asyl eller oppholdstillatelse. Disse medlemmer vil vise til de reaksjoner det er i mange lokalsamfunn når personer som er godt integrert, får melding om at de må ut av landet og de ønsker det kan medføre i forhold til ny bosetting. Disse medlemmer mener det er behov for en oppmyking på dette området. Det vil også redusere behovet for arbeidsinnvandring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til de endringer i regelverket for arbeidsinnvandring som trådte i kraft i 2000. Det ble foretatt endringer og oppmyking i regelverket, blant annet ved å åpne opp for arbeidstillatelse til fagarbeidere og utvide adgangen for arbeidstillatelse til sesongarbeidere. Flertallet har merket seg at saksbehandlingen i Utlendingsdirektoratet er omstendelig og tar lang tid. Flertallet vil vise til at effektivisering av saksbehandlingen iht. eksisterende regelverk kan bidra til å lette situasjonen betraktelig og at Regjeringen nå arbeider med generell forenkling og forbedring.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil peke på de etiske sidene ved at rike land rekrutterer høyt utdannede mennesker fra fattige land, som i utgangspunktet har stort behov for denne arbeidskraften. Dette flertallet ber Regjeringen om også å vurdere dette perspektivet når saken legges fram for Stortinget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at en viktig forutsetning for å øke arbeidsinnvandringen fra land utenfor EØS-området er at dette ikke bidrar til utnyttning av arbeidskraft. Flertallet vil igjen understreke at de alminnelige lønns- og arbeidsvilkår som gjelder for de respektive yrkesgrupper også må gjøres gjeldende for denne nye arbeidskraften.

Flertallet vil også understreke at i den grad arbeidsgiver stiller bolig til disposisjon for utenlandske arbeidstakere, skal boligstandarden være tilsvarende den som tilbys norske arbeidstakere.

Flertallet konstaterer også at målene i integreringspolitikken ikke er oppnådd.

Flertallet vil peke på at det ikke er automatikk i at åpnere landegrenser gir åpnere bedriftsporter. Det fundamentale spørsmålet blir etter flertallets mening om arbeidsgiverne faktisk kommer til å ansette utenlandsk arbeidskraft. Erfaringene viser, slik flertallet ser det, at for mange arbeidsgivere ennå er svært skeptiske til å ansette innvandrere. Flertallet ser et stort forbedringspotensial, noe som kan skje ved holdningsendringer.

Flertallet vil peke på at de vanligste grunnene til denne situasjonen er at innvandrerne ikke kan norsk, at de ikke har utdanning fra Norge, mangler relevant utdanning og at de ikke kjenner norsk arbeidsliv og det norske samfunn.

Flertallet mener at for å skape en mer vellykket integreringspolitikk må det tas utgangspunkt i disse årsakene. Samtidig er det viktig at arbeidsgivere som av ulike årsaker er skeptiske til å ansette innvandrere i

større grad gir disse en sjanse til å prøve seg. Flertallet mener holdningsskapende arbeid blant partene i arbeidslivet, vil være verdifullt for å hjelpe innvandrere inn i det norske arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil understreke at familiepolitiske ordninger er viktig for om foreldre kan kombinere det å ha småbarn med lønnsarbeid i produksjonen. Disse medlemmer vil understreke at fødselspermisjon, barnetrygd, kontantstøtte og barnehager gjør at foreldre kan velge barn uten at en velger bort jobb/karriere. I dette perspektivet er en god familiepolitikk også god og langsiktig sysselsettingspolitikk.

Disse medlemmer finner det viktig å mobilisere den arbeidskraftreserve som vi har i Norge blant annet gjennom de eldre, yrkeshemmede og funksjonshemmede som har vanskelig for å få seg arbeid. Disse medlemmer vil peke på at mange opplever at de skyves ut av arbeidslivet og over på uføretrygd. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at den enkelte, som har mulighet for det, kan bruke sin restarbeidsevne. Disse medlemmer vil vise til at det også er mange som kun har deltidsstillinger som ønsker seg mer arbeid, ikke minst innen helsevesenet. Disse medlemmer vil videre vise til at arbeidsledigheten er høy blant innvandrerne. Det må arbeides mer målbevisst for å skaffe disse arbeid.

Disse medlemmer vil påpeke at økt arbeidsinnvandring på sikt kan redusere innvandrerne sine problemer på arbeidsmarkedet.

Disse medlemmer vil understreke at økte muligheter til arbeidsinnvandring ikke må gå utover de gruppene som i dag har problemer med å skaffe seg arbeid i Norge. Det er videre viktig at vår lønns- og arbeidspolitikk ikke undergraves gjennom økt arbeidsinnvandring.

Disse medlemmer vil peke på at blant annet følgende tiltak vil kunne få flere ut i arbeid:

- Effektivisering av offentlig forvaltning.
- Bedre integrering i arbeidsmarkedet for innvandrere.
- Lettere tilgang på godkjenning av utenlandsk utdanning og annen kompetanse.
- Stimulere gjennom skatte- og pensjonssystemet til at flere vil stå lengre i arbeid og gjøre det lettere å kombinere arbeid og trygd/pensjon.
- Bedre tilrettelegging for at funksjonshemmede skal kunne få arbeid, blant annet ved utviding av lønnstilskuddsordningen, bedre transportmuligheter og økt bruk av assistenter.
- Økt grense for hvor mye studenter kan tjene ved siden av lån fra Statens lånekasse.
- Økt arbeidsinnvandring.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Høyre vil vise til at mangel på

arbeidskraft i dag er den fremste kapasitetsskranken i norsk økonomi. Kommunalkomiteens åpne høring om tilgangen på arbeidskraft som ble avholdt i forbindelse med dette dokumentforslaget bekreftet dette. Ifølge SSB vil det trenes en innvandring på 10 000 personer pr. år i årene fremover bare for å vedlikeholde arbeidsstyrken og befolkningsnivået. Samtidig er det vedtatt en rekke bemanningskrevende reformer i den offentlige sektor, samt at vi har en demografisk utvikling som automatisk vil øke det offentlige etterspørsel etter arbeidskraft. Dette vil sette norsk økonomisk langsiktige vekstkraft i fare ved at konkurranseutsatt sektor vil tape kampen om arbeidskraften.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil vise til at det statsbudsjett regjeringen Stoltenberg la opp til for 2001, var en bevisst politikk for å flytte arbeidskraft fra privat sektor til offentlig sektor gjennom skatte- og avgiftsopplegget. Budsjettet var et uttrykk nettopp for den vanskelige situasjonen Norge er oppe i mht. mangel på arbeidskraft.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil vise til at Høyre presenterte et alternativt opplegg for å løse problemene gjennom å fokusere på tilbudssiden ikke bare fordelingen. Tilbudssiden i denne sammen består i en politikk for å både få flere personer som i dag er utenfor arbeidsmarkedet inn i arbeidsmarkedet, få flere til å stå lengre i jobben og å åpne for økt arbeidsinnvandring.

Blant de tiltak Høyre mener skal bidra til dette er:

- Bedre integrering av de innvandrere som allerede er i Norge.
- Bedre gjennomstrømmingen i skole og utdanningssystemet.
- Gjøre Aetat om til en kvalifiseringsetat og å trekke inn andre i arbeidet med å få flere som står utenfor arbeidslivet inn i jobb.
- Stimulere gjennom skatte- og pensjonssystemet til at flere vil stå lengre og gjøre det lettere å kombinere deltidsarbeid og pensjon.
- Myke opp arbeidsmiljøloven.
- Effektivisere offentlig forvaltning.
- Gi lønnstilskudd for å få sysselsatt personer med nedsatt arbeidsevne.
- Utvide ordningen med behandling for syketrygd.
- Øke aldersgrensen for å gå av med AFP.
- Øke arbeidsinnvandringen.

Arbeidsinnvandring er for disse medlemmer et virkemiddel blant flere for å bedre tilgangen på arbeidskraft. Disse medlemmer vil vise til at 36 pst. av bedriftene i dag opplyser at de har problemer med å rekruttere arbeidskraft, og at 16 pst. av bedriftene har færre ansatte enn de ønsker. Bedrifter som mangler arbeidskraft, mangler ulike typer arbeidskraft, både på ekspert-/fagarbeidernivå og ufaglært nivå.

Til tross for dette er det arbeidsledige i Norge og personer som ønsker seg å jobbe mer enn de gjør i dag. ECON har beregnet gevinstene for det norske samfunn ved å få en fungerende integreringspolitikk for innvandrere og flyktninger, til å kunne beløpe seg til opp til 50 mrd. kroner i den kommende tiårsperioden. Derfor er det behov for en bedre integreringspolitikk og et behov for å motarbeide fordommer som kan medføre at personer med en annen etnisk bakgrunn enn norsk har større problemer med å få seg en jobb og ikke minst problemer med å få seg en jobb i tråd med sine kvalifikasjoner. Disse medlemmer vil samtidig understreke at det er over 55 000 ikke-europeiske arbeidstakere i jobb i dag i Norge. De fleste innvandrere skaffer seg jobb, og målt over oppholdstid i Norge faller arbeidsledigheten drastisk.

Disse medlemmer vil likevel understreke virkningen at de forslag som fremmes i Dokument nr. 8:4 (2000-2001) ikke kan sammenlignes med erfaringene med flyktninger og familiegjenforeninger knyttet til dette. Et vesentlig kriterium for å få arbeidstillatelse som foreslått i forslag I, er at man har jobb og at arbeidsgiver tar ansvar for å skaffe bolig. Arbeidsgiveren må og sikre at språkkunnskapene er gode nok for å kunne løse arbeidsoppgavene. Disse kravene vil i seg selv være strenge krav som gjør at det i mange tilfeller for en bedrift vil være enklere og billigere å ansette en person som allerede er bosatt i Norge. Disse medlemmer er også enig i at lønns- og arbeidsvilkår skal følge norske reguleringer og tariffier. Dette skal ikke være en åpning for sosial dumping.

Når forslagsstillerne har foreslått at politiet skal kunne gi arbeidstillatelsen og sjekke at kravene følges opp, er det for å gjøre saksbehandlingen så enkel som mulig. I dag er behandlingsreglene for arbeidstillatelser alt for komplisert. I enkelte tilfeller må søknader inn over 10 steder til uttalelse før beslutning fattes. Spesielt overfor attraktiv utenlandsk arbeidskraft gjør dette at interessen for å komme til Norge avtar.

Disse medlemmer vil og vise til at UDI i sitt notat av 29. november 2000 selv vurderer arbeidstillatelsene som det området det egentlig er minst kontrollbehov knyttet til og hvor det derfor bør lages enklere regler.

Disse medlemmer vil understreke at det å knytte arbeidsinnvandring til faktisk jobbtilbud i Norge gjør at man har en automatisk konjunkturregulator på innvandringen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Høyre viser til at Regjeringen gjennom de tiltak som ble presentert på pressekonferansen 21. mars 2001 synes å ha konkludert på de vurderinger som ble varslet av kommunal og regionalministeren i brev til komiteen 9. november 2000. Disse medlemmer mener de tiltak for enklere arbeidsinnvandring som ble fremlagt ikke gir en god og fleksibel nok løsning på behovene for arbeidskraft i årene fremover. Forslagene vil nok korte ned på saksbehandlings-

tiden i den enkelte sak, men med unntak av fjerningen av hovedregelen om 5 års karantene for utenlandske studenter, er det ingen tiltak som senker dagens krav til hvem som skal får arbeidstillatelse. Disse medlemmer vil særlig understreke at den manglende oppmyking av kravene til kompetanse for å få arbeidstillatelse gjør at en rekke av de samfunnssektorene som i dag mangler arbeidskraft fortsatt vil gjøre det. Dette gjelder særlig deler av konkurranseutsatt sektor hvor manglene på ufaglært arbeidskraft er stor f.eks. rapporterer både fiskeri- og havbruksnæringen og reiselivsnæringen om mangel på arbeidskraft. Fremtidsutsiktene for disse konkurranseutsatte næringene blir dårlige uten bedre tilgang på arbeidskraft. I tillegg gir reglene et overfokus på formal kompetanse fremfor realkompetanse. Innen f.eks. IT-næringen vet man at mange av de flinkeste, ikke nødvendigvis har lang formalutdanning. Disse medlemmer mener det må være bedriftenes egen vurdering av den ansattes kompetanse som bør være avgjørende, ikke et offentlig byråkrati.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti forventer at ovennevnte type bedrifters behov for arbeidskraft vil bli tatt hensyn til når Regjeringen framlegger sak om arbeidsinnvandring for Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil vise til sine kommentarer under de enkelte forslag mht. på hvilke områder Regjeringens nye signaler er en oppfølging av Høyres forslag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enig i at myndighetene må legge til rette for at behovet for nødvendig arbeidskraft i årene som kommer skal kunne dekkes. Dette må først og fremst skje ved en aktiv arbeidsmarkedspolitikk for full syssetsetting og fornuftig bruk av arbeidskraft her i landet.

Disse medlemmer viser også til at det har vært et felles nordisk arbeidsmarked siden 1950-tallet, og at man fra 1995 i hovedsak har fjernet de lovmessige hindringer for arbeidsinnvandring innen det samlede EØS-området.

Disse medlemmer understreker at i den grad det finnes innenlandsk arbeidskraft til jobbene, herunder utlendinger bosatt i Norge, går denne arbeidskraften foran. Disse medlemmer mener at det må settes inn ressurser for å kvalifisere de som er helt eller delvis arbeidsledige for arbeidsmarkedet i Norge.

Disse medlemmer viser til at vi etter innvandringsstoppen har hatt en regulert og kontrollert innvandring, hvor det er gjort unntak for å dekke behovet for arbeidskraft på spesielle områder, for eksempel bestemmelsen om spesialister og sesongarbeidskraft.

Disse medlemmer aksepterer at næringslivets behov kan dekkes gjennom å gi arbeidstillatelse til fagutdannet arbeidskraft når det er umulig å finne kompetent arbeidskraft innen EØS-området, uten å gi perma-

nent bosettingstillatelse og rett til familiegjennforening. Dersom det gis rett til varig opphold i Norge og til familiegjennforening, vil regelverket for arbeidsinnvandring i praksis bidra til en oppheving av innvandringsstoppen som det til nå har vært stor samstemmighet om i Norge siden den ble innført på begynnelsen av 1970-tallet.

Disse medlemmer mener at de store integreringsproblemene vi ser i dag, og som eksempelvis gir seg uttrykk gjennom at 86 pst. av medlemmene i kriminelle ungdomsgjenger i Oslo har innvandrerbakgrunn, må løses før det kan diskuteres om innvandringspolitikken bør liberaliseres. Samtidig er disse medlemmer opptatt av å løse de praktiske problemene for næringsdrivende som mangler arbeidskraft i viktige funksjoner i sine bedrifter. Disse medlemmer foreslår derfor at det åpnes for at både fagutdannede utlendinger med fagutdanning på et høyere nivå, og fagutdannede utlendinger med høy kompetanse uten utdanning på høyere nivå, men eksempelvis med lang arbeidserfaring, kan få arbeid i Norge dersom det anses som nødvendig for virksomheten, under de forutsetninger som departementet har foreslått i St.meld. nr. 16 (1999-2000).

Disse medlemmer vil for øvrig vise til Fremskrittspartiets merknader i Innst. S. nr. 117 (1999-2000).

Disse medlemmer mener at arbeidstillatelsen bare skal gis for ett år om gangen. Dersom det etter at arbeidstillatelsen utgår viser seg å være mulig å få tak i arbeidskraft fra EØS-området skal søknaden om forlenget opphold avslås. Disse medlemmer vil foreslå at det ikke gis adgang til familiegjennforening, og at den samlede arbeidsperioden i Norge ikke skal overstige tre år. Disse medlemmer mener at en slik ordning vil løse næringslivets akutte behov for nødvendig arbeidskraft, uten at det vil øke den permanente innvandringen til Norge. Grensen på tre år vil gi den næringsdrivende motivasjon til aktivt å forsøke å få tak i ny arbeidskraft innenfor EØS-området, samtidig som han vil få tilstrekkelig tid til å etterspørre ny arbeidskraft også i det internasjonale arbeidsmarkedet dersom det viser seg å være nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at det sterke fokus det har vært på problemene med å finansiere folketrygden har ført til en farlig forbigåelse av den største utfordringen, å skaffe folk til de ledige jobbene. Opplæring, kvalifisering, tilrettelegging og hjelpemidler må styrkes slik at ingen hindres fra å bruke sine ressurser og skyves ut av arbeidslivet. Vi må ha et optimalt apparat til å realisere arbeidslinjen. Da vil presset på folketrygden minke og det blir mulig å opprettholde og bedre sikkerhetsnettet for de som trenger det.

Dette medlem mener i tillegg at det er behov for en mer åpen innvandringspolitikk. En streng og lukket

innvandringspolitikk er ingen garanti for nok satsing på tiltak og opplæring til arbeidsledige, og en mer åpen innvandringspolitikk er ingen unnskyldning for ikke å legge nok ressurser i arbeidsmarkedspolitikken.

Dette medlem vil understreke at en åpnere innvandringspolitikk må bygge på prinsippet om at de som får opphold får rett til å bli og opparbeide seg rett til statsborgerskap. En "bruk og kast"-politikk, med ulike rettigheter er etisk uakseptabel. Høyt utdannet arbeidskraft vil uansett regelverk ha store muligheter i et globalisert arbeidsmarked og ikke rammes vesentlig av en slik politikk. Økt etterspørsel etter ulike service-tilbud vil derimot kunne føre til utnytting av ufaglært arbeidskraft uten rettigheter og muligheter til å skape trygghet og rammer rundt sine liv. Dette bryter totalt med de verdier norsk arbeidsliv og norsk velferdspolitikker bygger på og vil skape uønskede forskjeller og klasseskiller.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til at Sosialistisk Venstreparti i finansinnstillinga la fram en sysselsettingspakke.

- Alle uføretrygdde under 50 år innkalles til intervju for å gå igjennom mulighetene for å ta seg lettere arbeid på hel- eller deltid.
- Funksjonshemmede må lettere få jobb, utdanning og transport.
- Ledige skal få tilbud om jobb, utdanning eller tiltaksplass innen 4 uker.
- Ordning med lønnstilskudd økes, jf. Innst. S. nr. (1999-2000) Utjamningsmeldinga.
- Lettere få godkjenning av utenlandsk kompetanse og utdanning.
- Innføring av "Green Card-ordning" - med åpning for arbeidsinnvandring fra land utenfor EØS. Behandlingstida i Utlendingsdirektoratet må reduseres kraftig.
- Sette av en pott hvor kommunene kan søke om midler til rekrutteringstiltak for helse-, omsorgs- og undervisningspersonell.
- Økt grense for hvor mye studenter kan tjene ved siden av studiene.
- Skattelette til lavtlønte.
- Øke beløpet pensjonister kan tjene i tillegg til pensjonen.

Uten en økt og forsterket innsats på dette området, vil de økonomiske forskjellene mellom folk øke og vi vil oppleve større skiller mellom en velutdannet og høytlønnet elite som tar del i den globale økonomien og resten av befolkningen som har lav utdanning, lav lønn eller trygd.

Dette medlem mener derfor med bakgrunn i alle de nevnte forhold, at det er behov for en stortingsmelding om arbeidsmarkeds- og sysselsettingspolitikk i det 21. århundret.

2.2 Merknader til forslag I om speilvending av regelverket

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil peke på at de som fyller vilkårene for arbeidstillatelse etter dagens regelverk, har rett til arbeidstillatelse. Flertallet vil understreke at en endring av regelverket vil endre prinsippene for norsk innvandringspolitikk.

Flertallet vil først få vurdert konsekvensene av dette, før det tas stilling til eventuelle endringer. Flertallet vil i den forbindelse vise til vedlagte brev fra kommunal- og regionalministeren av 9. november 2000, hvor det heter:

"Konsekvensene av en slik utvidelse av mulighetene til å få arbeidstillatelse, er også vanskelig å overskue. All erfaring viser at dersom man vil unngå former for "sosial dumping", stilles det store krav til kontroll av at bl.a. arbeidsvilkår, krav til egen bolig m.v. er oppfylt."

Flertallet slutter seg til statsrådets vurdering av at konsekvensene av slike grunnleggende endringer bør vurderes grundig.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil vise til at det er behov for et enklere og mer fleksibelt lovverk generelt for arbeidsinnvandring. Forslag nr. I i Dokument 8:4 (2000-2001) skisserer en slik enklere behandlings metode. I forhold til dagens regelverk er oppmykningen først og fremst knyttet til at man fjerner ekspert og fagarbeiderkravene og dermed gjør det mulig med arbeidsinnvandring for alle arbeidstakergrupper det er mangel på i Norge. Disse medlemmer vil vise til at det er generell mangel på arbeidskraft, ikke bare mangel på kompetent eller spesialutdannet arbeidskraft i Norge. Denne mangelen vil stige i årene som kommer. Å vurdere om en person har spesielle kvalifikasjoner eller om kompetanse er tilstrekkelig bør være opp til den enkelte arbeidsgiver. Disse medlemmer vil vise til at det i dokumentet understrekes at forslagsstillerne ikke ønsker å fjerne kravet om at arbeidsgiver ikke kan finne innenlandske arbeidskraft eller arbeidskraft i EØS-området. Dette kravet må likevel kunne praktiseres noe enklere enn i dag slik at man slipper forlengende saksbehandling og søknadsrutiner. Det bør derfor være tilstrekkelig at stillingen har vært utlyst og at arbeidsformidlingen har vært kontaktet og ikke har kunnet gi kompetent arbeidskraft innen en gitt frist. Dokumentasjonskravet i denne sammenheng bør ligge på arbeidsgiver. Disse medlemmer vil vise til at Regjeringen ikke har varslet noen større åpning for arbeidsinnvandring av grupper som ikke er betegnet som fagarbeidere eller eksperter. Det betyr at Regjeringen ikke har tenkt å lette på trykket i fiskeri- og havbruksnæringen, reiselivsnæringen eller andre næringer som har behov for arbeidskraft.

Disse medlemmer vil understreke at forslag nr. I innebærer at en arbeidstaker må ha et konkret arbeidstilbud fra en bedrift/arbeidsgiver som også tar ansvar for å skaffe bolig til vedkommende, at alle rettigheter for utenlandske arbeidstakere er som for norske og at det skal ha vært søkt etter arbeidskraft i Norge/EØS-området før arbeidstillatelse blir gitt.

Disse medlemmer vil understreke at forslaget vil være et påbud til Regjeringen om å utarbeide lov og forskriftsendringer raskt, og som er i tråd med dette forslaget. Disse medlemmer vil fremme en revidert utgave av forslag nr. I for klart å gi uttrykk for forutsetningen om at det skal ha vært søkt etter arbeidskraft i Norge/EØS-området først.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide regler som snur prinsippet om at utlendinger i utgangspunktet ikke har adgang til å flytte til Norge og ta arbeid her, slik at enhver som er sikret fast arbeid, underhold og bolig får arbeidstillatelse etter dagens regler. For tillatelse til arbeidstakere fra land utenom EØS, forutsettes det at arbeidsgiver kan dokumentere at det har vært søkt etter arbeidskraft i Norge/EØS-området."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til sine generelle merknader.

2.3 Merknader til forslag II om at utlendinger skal kunne søke arbeidstillatelse fra Norge

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at kommunal og regionalministeren og arbeids- og administrasjonsministeren på pressekonferanse 21. mars 2001 offentliggjorde konklusjonene på de vurderinger som ble varslet i brev til komiteen 9. november 2000. Blant de forslag til endringer de der presenterte var å utvide adgangen for personer med lovlig opphold til å søke førstegangs arbeidstillatelse fra Norge. Det vil bli fremmet lovendring om dette fordi man går bort fra dagens hovedregel. Komiteen er enig i at denne adgangen bør utvides, og anser statsrådenes konklusjon som en imøtekomme av forslag II i Dokument nr. 8:4 (2000-2001).

Flertallet antar at Regjeringen vil drøfte de mer presise vilkårene ved fremleggelse av lovproposisjon til Stortinget.

Flertallet vil også understreke at det må være en forutsetning at de som skal søke arbeidstillatelse fra Norge, er her lovlig. Flertallet vil presisere at de foreslåtte endringene ikke skal gjelde asylsøkere som oppholder seg i Norge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til sine generelle merknader.

2.4 Merknader til forslag III om at utlendinger som har studert i Norge bør kunne søke arbeidstillatelse herfra

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at kommunal- og regionalministeren på presskonferanse 21. mars 2001 orienterte om at hovedregelen om 5 års karantenetid for personer som har hatt opphold i studieøyemed vil bli opphevet. Flertallet er enig i dette og mener at dette imøtekommer forslag III i dokumentet.

Flertallet vil imidlertid understreke at ordningen med studenttillatelse i mange tilfeller er begrunnet i bistandshensyn og kulturutveksling. Flertallet mener at utlendingslovgivningen ikke er egnet virkemiddel for å sikre ønsket bistandseffekt av studieopphold i Norge. Flertallet mener at hovedregelen om karantenetid i utlendingsforskriften ikke kan presse mennesker som har fått utdanning i Norge til å reise til hjemlandet og bli boende der for å sikre bistandseffekten. Flertallet viser til at de like gjerne kan velge å reise til et annet land som etterspør deres kompetanse, eventuelt forlate hjemlandet når Statens lånekasse har avskrevet gjelda, eller etter at NORAD-finansiert stipendiatopphold i Norge er over.

Flertallet peker på at ut fra innvandringspolitiske hensyn virker det i dagens situasjon lite hensiktsmessig å nekte personer som har en norsk utdanning, snakker norsk og kjenner det norske samfunnet, å søke arbeidstillatelse i Norge.

Flertallet viser til at fjerningen av hovedregelen om karantenetid krever en endring i utlendingsforskriften. Flertallet forutsetter at dette skjer raskt og at saker som nå er til behandling i UDI eller utlendingsnemnden enten stilles i bero eller innvilges inntil forskriftsendringen er på plass. Flertallet vil vise til at statsråd Sylvia Brustad i Stortingets spørretime 14. februar 2001 sa følgende:

"Jeg vil vurdere særskilt om karatenebestemmelsen for utenlandske studenter bør oppheves. På denne bakgrunn har jeg gitt instruks til politiet om at personer som omfattes av karatene reglene, ikke skal uttransporteres før en slik vurdering er foretatt."

Flertallet forutsetter at dette også vil gjelde frem til forskriften er trådt i kraft og vil be statsråden vurdere om de som har fått negativt vedtak og de som har søknader til behandling kan få midlertidig arbeidstillatelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til sine generelle merknader.

2.5 Merknad til forslag IV om utarbeidelse av forenklet søknadsprosedyrer for arbeidsinnvandring som gir arbeidsgivere mulighet til å utstede arbeidstillatelse når vilkårene i loven er oppfylt

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at oppmykning av regelverket på dette punktet er nødvendig bl.a. utfra hensynet til fleksibilitet. Arbeidstillatelse er i utgangspunktet et myndighetsansvar, men flertallet ser positivt på at søknadsprosedyrene endres slik at arbeidsgiverne gis en mer aktiv rolle, for eksempel ved at de på visse vilkår gis anledning til å søke på vegne av arbeidstakere som ønskes rekruttert fra utlandet. Flertallet forutsetter at partene i virksomheten er enige om behovet for utenlandsk arbeidskraft. Flertallet vil understreke viktigheten av at myndighetene fortsatt har kontroll med hvem som får tillatelse til opphold og arbeid i landet. Flertallet er av den oppfatning at en eventuell ny ordning må tilfredsstillende både kravet til likebehandling og kravet til enkelthet.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil vise til at flertallet adresserer et noe annet spørsmål enn det forslagsstillerne tar opp i forslag IV. Disse medlemmer vil vise til at det vil være en betydelig forenkling hvis arbeidsgivere kan søke om arbeidstillatelse for enkelte jobber uten at man konkret har funnet en arbeidstaker som vil ta jobben. Forslaget innebærer at man etter vanlig prinsipper får forhåndsgodkjent at jobben man søker etter arbeidstaker til tilfredsstiller kravene som er satt for å få arbeidstillatelse og at bedriften da tildeler denne arbeidstillatelsen til den de finne kvalifisert. Det forutsettes en varslingsplikt om hvem man har ansatt og hvor Utlendingsmyndighetene etter § 27-29 kan nekte endelig godkjenning. Disse medlemmer er enig med flertallet i at arbeidsgivere bør kunne gis anledning til å søke på vegne av arbeidstakerne. Disse medlemmer konstaterer at statsråden i sin pressekonferanse 21. mars tok til orde for en slik ordning, men at den primære forenklingen ville være at arbeidstaker slipper å oppsøke norsk utenriksstasjon for å søke.

Med den konkurranse vi ser etter enkelte ettertraktede arbeidstakere er det etter disse medlemmers mening behov for langt enklere regler enn de statsråden har tatt til ordet for.

Disse medlemmer vil fremme forslag IV fra Dokument nr. 8:4 (2000-2001):

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide en forenklet søknadsprosedyre for arbeidsinnvandring som gir arbeidsgiverne mulighet til å utstede arbeidstillatelse dersom vilkårene i loven er oppfylt."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til sine generelle merknader.

2.6 Merknader til forslag fra Venstre

Komiteen viser til det som er sagt ovenfor.

2.7 Konklusjon

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til budsjettavtalen som ble inngått mellom Arbeiderpartiet og Sentrum i forbindelse med behandling av statsbudsjettet for 2001. I avtalen ble Arbeiderpartiet og Sentrum enige om følgende:

"...ber regjeringen fremme forslag til tiltak for å øke tilgangen på arbeidskraft i Norge blant annet gjennom...økt arbeidsinnvandring..."

Flertallet viser til de forslag som Regjeringen nettopp har lagt fram for å myke opp og forenkle regelverket vedrørende arbeidsinnvandring, og til at Regjeringen har varslet at den der det er nødvendig, vil komme til Stortinget med forslag til nye lovendringer. Flertallet vil på denne bakgrunn anbefale at dokumentet vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine generelle merknader og foreslår at dokumentet ikke bifalles.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen utarbeide regler som snur prinsippet om at utlendinger i utgangspunktet ikke har

adgang til å flytte til Norge og ta arbeid her, slik at enhver som er sikret fast arbeid, underhold og bolig får arbeidstillatelse etter dagens regler. For tillatelse til arbeidstakere fra land utenom EØS, forutsettes det at arbeidsgiver kan dokumentere at det har vært søkt etter arbeidskraft i Norge/EØS-området.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen utarbeide en forenklet søknadsprosedyre for arbeidsinnvandring som gir arbeidsgiverne mulighet til å utstede arbeidstillatelser dersom vilkårene i loven er oppfylt.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 3

Dokument nr. 8:4 (2000-2001) - forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, Per-Kristian Foss og Erna Solberg om å åpne for større arbeidsinnvandring og forenkle saksbehandlingen av arbeidstillatelser - bifalles ikke.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rå Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:4 (2000-2001) - forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, Per-Kristian Foss og Erna Solberg om å åpne for større arbeidsinnvandring og forenkle saksbehandlingen av arbeidstillatelser - vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 22. mars 2001

Berit Brørby
leder

Odd Eriksen
ordfører

Erna Solberg
sekretær

Vedlegg 1**Brev fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet v/statsråd Jørgen Kosmo til kommunalkomiteen, datert 26. februar 2001.****Dokument 8:4 (2000-2001) om arbeidsinnvandring og forslag fra representanten Lars Sponheim på vegne av Venstre vedtatt oversendt fra Stortingets møte 11. oktober 2000**

Jeg viser til brev datert 2. februar 2001 om Arbeids- og administrasjonsdepartementets vurdering av forslagene i dokument 8:4 (2000-2001) og forslag fra stortingsrepresentant Lars Sponheim fremmet på vegne av Venstre av 11.11.00.

Som komiteen er kjent med, er en tverrdepartemental arbeidsgruppe under ledelse av Kommunal- og regionaldepartementet i gang med å vurdere endringer i utlendingsregelverket og praksis som gjelder arbeidsinnvandring. Kommunal- og regionaldepartementet redegjorde for dette arbeidet bl.a. i sitt brev av 9.11.2000. Arbeids- og administrasjonsdepartementet deltar i denne arbeidsgruppen.

Arbeidsmarkedet er kjennetegnet ved at vi har meget høy yrkesdeltakelse og relativt lav ledighet. Arbeidsledigheten ved utgangen av januar var på 3,0% (69 670 personer ifølge registerdata). Samtidig var 11 399 personer på tiltak (ordinære tiltaksdeltakere). Det er noe mistilpasning i arbeidsmarkedet da mange av arbeidssøkere ikke har den kompetansen som arbeidsgiverne ønsker. Gjennom aktiv innsats fra Aetat arbeider vi for å kvalifisere de arbeidsledige og yrkeshemmede slik at en unngår at enkeltpersoner blir gående for lenge arbeidsledig. Det har bidratt til at vi har kunnet holde langtidsledigheten nede.

Jeg er imidlertid enig med forslagsstillerne at det i dag ikke er tilstrekkelig arbeidskraft i Norge til å dekke etterspørselen fra arbeidsgiverne. Dette er uheldig for den enkelte bedrift og for norsk økonomi generelt. Det kan også være et problem for de i Norge som er arbeidsledige, for eksempel hvis mangel på nøkkelpersonell med spesiell kompetanse skaper flaskehalser som gjør at bedriftene heller ikke oppretter andre stillinger som ikke krever slike kvalifikasjoner.

Regjeringen legger stor vekt på å føre en politikk som bidrar til at de innenlandske arbeidskraftsressursene blir best mulig utnyttet. Regjeringens samlede politikk skal bidra til dette, både den generelle makroøkonomiske politikken og budsjettpolitikken, herunder arbeidsmarkedspolitikken. Jeg vil her vise til regjeringens økte innsats for å hindre utstøting av personer med svak tilknytning til arbeidslivet, samt prioriteringen av ungdom, langtidsledige, innvandrere og yrkeshemmede i Aetat.

Gjennom fornyelsesprogrammet i offentlig sektor vil ressurser bli overført fra administrasjon til tjenesteproduksjon. Ansatte i det offentlige skal mobiliseres til å yte flere og bedre tjenester overfor brukerne.

Jeg ser på arbeidsinnvandring som et supplement til utnyttelsen av de innenlandske arbeidskraftressursene.

Behovet, slik jeg ser dette, vil særlig være knyttet til enkelte sektorer og yrker. Hvilke yrker det er mangel på vil variere med tilgangen på innenlandsk arbeidskraft. I langtidsprogrammet vil vi komme nærmere tilbake til vurderinger av arbeidsinnvandring, herunder innvandring for å dekke opp kompetansemessige flaskehalser i arbeidsmarkedet.

Jeg har på bakgrunnen av arbeidsmarkedssituasjon bedt Aetat bistå arbeidsgiverne med å skaffe arbeidskraft utenfor landets grenser hvis ikke innenlandsk arbeidskraft er tilgjengelig. Dette vil dels kunne skje gjennom det europeiske arbeidsformidlingssamarbeidet EURES, som Norge er en del av gjennom EØS-avtalen. For enkelte grupper kan det være aktuelt å rekruttere utenfor EØS-området.

Det er min mening at arbeidskraft som rekrutteres fra land utenfor EØS-området bør kunne få arbeidstillatelse uten lang ventetid. Jeg har full tillit til at Kommunal- og regionaldepartementet har tilstrekkelig fokus på nødvendige endringer i dagens system for å oppnå dette.

De siste årene har Aetat bidratt til rekruttering av et betydelig antall helsearbeidere fra EØS-området. Mange arbeidsgivere krever at utenlandske arbeidstakere har norskkunnskaper. Arbeidssøkere får, gjennom Aetat sitt helserekutteringsprosjekt, tilbud om språkopplæring i hjemlandet før de kommer til Norge. Økt konkurranse om helsefaglig arbeidskraft i EØS fører nå til at Aetat går utenfor EØS-området for å skaffe arbeidskraft. Aetat har inngått en samarbeidsavtale om rekruttering av sykepleiere, tannleger og leger med polske myndigheter og forhandler nå om lignende avtaler med Filippinene om sykepleiere og med Ungarn angående leger.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet har i samarbeid med berørte departementer i de senere årene fastsatt en kvote for sesongarbeidere i jord- og hagebruksnæringen utenfor EØS-området i henhold til næringens innmeldte behov for sesongarbeidskraft i forbindelse med utplanting, stell og innhøsting av bær, grønnsaker og frukt. AAD har fastsatt denne kvoten i 2001 til 11 980 arbeidstillatelser.

Etter dagens regelverk blir søknader om arbeidstillatelse fra faglærte utenlandske arbeidssøkere vanligvis behandlet individuelt. De fleste sakene oversendes Aetat for en vurdering av muligheten for å skaffe innenlandsk arbeidskraft, eventuelt arbeidskraft fra EØS. Dette tar tid og bidrar til å øke saksbehandlingstiden.

Jeg mener det bør være rom for å effektivisere saksbehandlingen gjennom å redusere omfanget av individuell vurdering i Aetat. Dette vil bli fulgt opp i forbindelse med den gjennomgangen som nå skjer.

Vedlegg 2

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråd Sylvia Brustad til kommunalkomiteen, datert 9. november 2000.

Dokument 8:4 (2000-2001) Forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, PerKristian Foss og Erna Solberg om å åpne for større arbeidsinnvandring og forenkle saksbehandlingen av - arbeidstillatelser

Dok.8:4 (2000-2001) er et innspill i debatten om hvordan vi skal sikre tilgangen på arbeidskraft i Norge i årene framover og om hvilken rolle arbeidsinnvandring kan ha. Etter min vurdering er det imidlertid vanskelig å ta stilling til såpass betydelige endringer av det prinsipielle grunnlaget for innvandringspolitikken uten en mer inngående utredning og drøfting av forslagene i et bredere perspektiv der bl.a. bolig-, utdannings- og familierpolitikken trekkes inn.

Jeg har derfor tatt initiativ til at det settes ned en hurtigarbeidende tverrdepartemental arbeidsgruppe som skal vurdere behovet for endringer i regelverk og praksis som gjelder arbeidsinnvandring. Den vil kunne bygge videre på utredningen "Arbeidskraftbehov og rekruttering fra utlandet" som ble lagt fram i februar 1999, og som er fulgt opp gjennom flere konkrete tiltak. Gruppen vil se nærmere på forslagene i Dok.8:4 sammen med andre forslag som har blitt fremmet i senere tid. Jeg vil gi gruppa i oppgave å legge fram forslag til eventuelle endringer i løpet av et par måneder, slik at tiltak kan settes i verk raskt. Dersom det er aktuelt å gjennomføre tiltak som innebærer endring av prinsippene for innvandringsreguleringen og av bestemmelser i utlendingsloven, vil saken bli lagt fram for Stortinget på vanlig måte.

Samtidig vil jeg nevne at regjeringens langtidsprogram, som etter planen legges fram i vårsesjonen 2001, kommer til å ta opp hvilken betydning arbeidsinnvandring kan ha for å dekke behovet for arbeidskraft i årene framover.

Når det gjelder de konkrete forslagene i Dok.8:4 (2000-2001), er min foreløpige vurdering gjengitt nedenfor i tilknytning til hvert av de fire forslagene.

I

Stortinget ber Regjeringen utarbeide regler som snur prinsippet om at utlending i utgangspunktet ikke har adgang til å flytte til Norge og ta arbeid her, slik at enhver som er sikret fast arbeid, underhold og boligfar arbeidstillatelse etter dagens regler.

De som fyller vilkårene for en arbeidstillatelse etter dagens regelverk, har rett på arbeidstillatelse. Dette systemet styrker rettssikkerheten, men stiller store krav til utforming av forskriften. I tillegg til de grunnlag for arbeidstillatelse som er nevnt i dokument 8-forslaget, fagutdannede/spesielle kvalifikasjoner og sesongarbeid, omfatter rettighetsbestemmelsene også flere andre grunnlag. Det gjelder blant annet varig ervervs-

virksomhet. Arbeidstillatelse for å drive ervervsvirksomhet kan gi grunnlag for varig bosetting.

Forskriften inneholder også en rekke andre bestemmelser hvoretter en utlending har rett til arbeidstillatelse, men av tidsbegrenset varighet. Disse omfatter blant annet forskere, stipendiater eller forelesere, medarbeidere i etablerte organisasjoner som har til formål å drive ideell eller humanitær virksomhet, nødvendige medarbeidere for gjennomføring av kontrakter eller for utvikling av norsk næringsliv, ansatte i utenlandsk statsselskap eller multinasjonalt selskap. Som det fremgår av utlendingsforskriften §§ 3-5a, er det også andre grunnlag som kan gi rett til en arbeidstillatelse.

De som faller utenfor rettighetsbestemmelsene, kan bare gis tillatelse når det foreligger sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket, jf. utlendingsloven § 8 annet ledd. Dette innebærer at rene arbeidssøkere har svært liten mulighet til å få en arbeidstillatelse dersom de ikke har *rett* til det. "Sterke menneskelige hensyn" er ikke et egnet kriterium for å innvilge en ren arbeidstillatelse, samtidig som de færreste vil ha en "særlig tilknytning" til Norge. Dette gjelder også når det er snakk om hensyn til herværende arbeidsgiver. Jeg minner om at Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite i brev av 17. november 1998 til daværende justisminister Aud Inger Aure, mente at statsråden ikke hadde redegjort for et konkret hjemmelsgrunnlag for innvilgelse av arbeidstillatelser til to kvinner fra Peru (den såkalte barnepikesaken). Disse innvilgelsene var nettopp gitt i medhold av utlendingsloven § 8 annet ledd.

Slik jeg tolker Dokument 8 forslaget vil det innebære at man langt på vei fraviker Stortingets føringer hittil mht. en kontrollert og regulert innvandring. Konsekvensene av en slik utvidelse av mulighetene til å få arbeidstillatelse, er også vanskelig å overskue. All erfaring viser at dersom man vil unngå former for "sosial dumping", stilles det store krav til kontroll av at bl. a. arbeidsvilkår, krav til egnet bolig mv. er oppfylt. Det betyr mer omfattende kontrolloppgaver for myndighetene.

Jeg har merket meg at dokumentet foreslår at man i denne sammenheng åpner opp for varig innvandring og mulighet for opphold for familiemedlemmer. Jeg er enig i at dette bør være hovedregelen når det gis arbeidstillatelser over flere år. Samtidig innebærer innvandring av familier med barn større behov for boliger og offentlige tjenester og kan bidra til at pressproblemer og knapphet på arbeidskraft på enkelte områder forsterkes. Konsekvensene av en grunnleggende endring av regelverket på dette punktet bør derfor vurderes grundig.

II

Stortinget ber Regjeringen utarbeide regler som åpner for at utlending kan søke om arbeidstillatelse fra Norge, dersom vedkommende ikke mottar annen offentlig støtte.

Jeg er enig i at det er behov for en ytterligere oppmykning av hovedregelen om at arbeidstillatelse må være søkt og innvilget før innreise til Norge. Samtidig må vi unngå å komme i en situasjon der et stort antall utlendinger må føres ut av Norge med tvang fordi det viser seg at de likevel ikke fyller de vilkår som er satt for å få en arbeidstillatelse. Dersom eventuelle endringer innebærer at hovedregelen blir at man kan søke om arbeidstillatelse fra Norge, må også utlendingsloven § 6 fjerde ledd endres. Departementet er i gang med å vurdere ulike alternativer for oppmykning av regelverket på dette punkt, og jeg vil også be den omtalte arbeidsgruppa se nærmere på spørsmålet.

III

Stortinget ber Regjeringen utarbeide regler som gir utlendinger som har studert i Norge adgang til å søke arbeidstillatelse i Norge etter de samme regler som andre utlendinger.

Jeg er enig med forslagsstilleren om at det kan være hensiktsmessig å se nærmere på disse reglene. Det har hittil vært Stortingets oppfatning at et utdanningsopphold i Norge ikke skal danne grunnlag for varig innvandring. Ordningen med studenttillatelser er da også begrunnet med hensynet til å kunne tilby relevant kompetansegivende utdanning som studenter kan nyttiggjøre seg i sine hjemland. I tillegg er det lagt vekt på at et innslag av utenlandske studenter på norske studiesteder har et element av kulturutveksling. Derfor har det vært en forutsetning at studentene skal returnere til sine hjemland etter avsluttede studier. Det vil være et nytt prinsipp om hensynet til det innenlandske norske arbeidsmarkedet skal begrunne studietillatelser.

Det har de seinere årene blitt foretatt flere justeringer av regelverk og praksis som har gjort det lettere for enkelte kategorier studenter å få arbeidstillatelse som spesialist etter endt studium, dersom de fyller vilkårene for dette. Nylig er det åpnet for at studenter som er såkalt selvfinansierende, dvs. ikke har mottatt finansiell støtte fra den norske stat, kan innvilges arbeidstillatelse som spesialist etter studiene, jf. vedlagte rundskriv UDI 00-29 JURA. Dette er fornuftige justeringer av praksis.

I forslaget går man imidlertid svært langt ved å ta bort enhver hindring for at utenlandske studenter kan få arbeidstillatelse i Norge etter endt utdanning. Mange av utenlandsstudentene i Norge mottar stipend som er bistandsmotiverte, nettopp for at hjemlandet skal kunne dra nytte av den kompetansen de får her. En slik endring må vurderes av flere instanser, både utdannings- og bistandsmyndighetene. Det kan synes vanskelig å opprettholde stipendordninger som er begrunnet i bistandsaspektet, dersom man legger opp til at alle som etter endt studium får jobb her, får arbeidstillatelse. Jeg vil imidlertid be den foreslåtte arbeidsgruppa om å se nærmere på dette forslaget og foreta en avveining av ulike hensyn. Noe mer fleksibilitet på dette området bør bestrebes.

IV

Stortinget ber Regjeringen utarbeide en forenklet søknadsprosedyre for arbeidsinnvandring som gir arbeidsgivere mulighet til å utstede arbeidstillatelser dersom vilkårene i loven er oppfylt.

Jeg er innstilt på at vi så raskt som mulig kan vurdere forenklinger i gjeldende prosedyrer for å søke arbeidstillatelse slik at fornuftige endringer kan bli gjennomført. Jeg er imidlertid i tvil om den ordningen som foreslås i Dokument 8-forslaget, er den enkleste og mest hensiktsmessige. Myndighetene bør ikke gi fra seg muligheten til å kontrollere hvilke utlendinger som får tillatelse til opphold og arbeid her. Vi bør ikke innføre ordninger som kan misbrukes, f.eks. ved at arbeidstilbud skreddersys for å omgå innvandringsreglene uten at det er et reelt arbeidsmarkedsmessig behov. For øvrig må hensynet til likebehandling og behovet for å ha et regelverk som er enkelt å praktisere ivaretas ved en eventuell oppmykning. Disse hensyn er ikke mindre viktige hvis nye regler for arbeidstillatelser også skal være rettighetsbestemmelser. Det må derfor utredes nærmere av den nevnte arbeidsgruppen hvordan man kan gjennomføre forenklingene.

Konklusjon:

Jeg vil be en tverrdepartemental arbeidsgruppe vurdere forslagene i Dok.8:4 (2000-2001) og tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med eventuelle forslag til endringer av prinsipper for innvandringsreguleringen og lovverket i løpet av vårsesjonen 2001.

Vedlegg 3**Brev fra Det Kongelige kommunal- og regionaldepartement v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 20. februar 2001.**

Jeg viser til komitéens brev av 02.02.2001 med spørsmål om vurdering av forslag fra Venstres representant Lars Sponheim.

Som kjent ble vilkårene for å få tillatelse som faglært arbeidstaker senket fra 01.05.2000. Etter den tid er det som hovedregel tilstrekkelig med fagkompetanse fra videregående skole. Faglært arbeidskraft som det er arbeidsmarkedsmessig behov for, har altså etter dagens regelverk rett til tillatelse som gir grunnlag for varig opphold. Til tross for endringen i regelverket rapporteres det stadig om stor mangel på faglært arbeidskraft innen flere næringer. Jeg har derfor nedsatt en arbeidsgruppe på statssekretærnivå ledet av statssekretær Øystein Mæland i Justisdepartementet. Denne gruppen vurderer mulige tiltak for å lette rekrutteringen av arbeidskraft fra utlandet blant annet ved å gjøre regelverket mer fleksibelt. Statssekretærarbeidsgruppen forventes å fremlegge sine forslag til tiltak i mars i år. Jeg har imidlertid allerede besluttet at det skal arbeides videre med å utforme forslag til regelendringer på følgende områder:

- at arbeidssøkervisum kan innvilges til personer redetterspurt kompetanse.
- økt adgang til å søke arbeidstillatelse fra Norge
- at også arbeidsgiver skal kunne søke om tillatelse på vegne av arbeidstaker med spesielle kvalifikasjoner
- forenkling av rutiner for arbeidsmarkedsmessig vurdering av søknader om arbeidstillatelse som spesialist
- at flere får mulighet til å komme til Norge mens søknad behandles i UDI
- enklere å få foreløpig arbeidstillatelse, mens søknad behandles i UDI
- at første gangs tillatelse gis med lengre varighet når det er mulig

Når det gjelder udekket behov for ufaglært arbeidskraft, så bør det i større grad være mulig å rekruttere fra det innenlandske arbeidsmarkedet, dvs. personer som er her i dag, og som av ulike årsaker har problemer med å få innpass på arbeidsmarkedet. Denne problemstillingen har derfor ikke fått samme fokus i ovennevnte arbeidsgruppe.